Krzysztof Słowiński

KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU KULTUROWEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO POPRZEZ INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ OCHRONY ŚRODOWISKA PRZY WYKORZYSTANIU ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Kształtowanie krajobrazu, m.in. poprzez tworzenie planów zagospodarowania przestrzennego, jest jednym z głównych obowiązków samorządu lokalnego. Zmieniając krajobraz kulturowy należy mieć na uwadze walory przyrodnicze i tożsamość kulturową danego regionu. Niemniej, żywotne interesy mieszkańców danego obszar często bywają w konflikcie z doktrynalnymi zasadami ochrony przyrody. Zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w partycypacji i odpowiedzialności za kształtowanie krajobrazu jest tu niezbędnym elementem. Ewolucja prawa oraz umowa społeczna pozwalają na kreowanie polityki i postaw prokrajobrazowych organizacjom pozarządowym. W tym względzie liczą się nawet inicjatywy o znaczeniu symbolicznym. My wszyscy jesteśmy zatem odpowiedzialni za ochronę krajobrazu z uwzględnieniem tradycji i specyfiki regionu. Krajobraz stał się dobrem publicznym i żadna presja inwestycji „życiodajnego" kapitału nie może zaburzyć walorów przyrodniczo-kulturowych naszego województwa.

Nie tak dawno, w drugiej połowie XX wieku, w Polsce jak i pozostałych krajach dawnego bloku wschodniego, nastąpiła duża degradacja środowiska przyrodniczego. Gwałtowny rozwój przemysłu ekstensywnego i strukturalnie niezrównoważonego pociągnął za sobą zaburzenie równowagi biologicznej biosfery.

Dlatego konieczność zmian w stosunku do zasobów przyrody jest zadaniem, przed którym stają kraje Wschodniej Europy. Dużą szansę w tym względzie dają programy Unii Europejskiej, umożliwiające finansowanie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska członkom wspólnoty. W Unii Europejskiej tworzone są uregulowania prawne z zakresu ochrony środowiska, które wprowadzane są w życie drogą traktatów po wcześniejszym zaaprobowaniu przez sygnatariuszy. Polska jako jeden z sygnatariuszy Unii Europejskiej musi zmienić i dostosować własne ustawodawstwo zgodnie z obowiązującymi normami unijnymi. Jest to niezbędne do ustalenia strategii ekorozwoju w odniesieniu do globalnej polityki Unii. Wspólny interes

w tak ważnej kwestii jest tu najważniejszy, mimo występujących wciąż różnego rodzaju międzypaństwowych stereotypów i niechęci. Ekologia tworzy bowiem platformę do integracji i staje się jedyną drogą możliwą do zaakceptowania. Początkowo jako państwo stowarzyszone korzystaliśmy z funduszy przedakcesyjnych, będących pomocą przy transformacji gospodarczej oraz przy niwelowaniu nierówności społeczno-kulturowych. Adaptacji musiała ulec infrastruktura ochrony środowiska, czy też – jak pokażą poniższe przykłady – musiała być tworzona od podstaw. Wiele zapóźnień w dziedzinie ochrony środowiska miało charakter nie tylko ekonomiczny, co spowodowany brakiem ekologicznej roztropności. Samorządy obecnego województwa lubuskiego jako przygranicznego regionu od wielu już lat (najpierw w ramach Euroreginów, a następnie za pośrednictwem innych organów nadzorujących projekty) podejmowały działania mające na celu przywrócenie właściwego stanu przyrody. Inwestycje przedakcesyjne udało zrealizować się dzięki programom Interreg II i Phare CBC. Działania te były ukierunkowane nie tylko w sposób bezpośredni na ochronę środowiska jak np. budowa wysypiska odpadów dla miasta Gozdnica – na kwotę 0,05 mln ecu, czy też budowa wspólnej oczyszczani ścieków dla miasta Gubin–Guben za kwotę 3,3 mln ecu, ale wpływając w sposób pośredni na środowisko poprzez budowę dróg (budowa obwodnicy dla miasta Szprotawa dł. 4,7 km za 1,27 mln ecu) czy ścieżek rowerowych[1].

Było to niejako preludium do tego, przed czym 1 maja 2004 r. stanęła Polska i jej poszczególne województwa. W momencie przystąpienia do Unii Europejskiej uzyskaliśmy dostęp do jeszcze większych instrumentów finansowych wspólnoty, ale zarazem postawiono nam większe wymagania przy współdziałaniu ekologicznym. Nałożyło to twarde rygory na lokalne władze przy sięganiu po środki unijne. Polityka ekologiczna powinna bowiem wynikać nie tylko z potrzeby przestrzegania ustalonych zapisów prawa, lecz winna wyrażać świadomą politykę społeczną i gospodarczą danego regionu. Dotyczy to przede wszystkim ochrony powietrza, wód powierzchniowych i terenów leśnych. Fundusze Unii Europejskiej, wykorzystywane przez władze lokalne oraz organizacje pozarządowe, niewątpliwie wzbogaciły krajobraz przyrodniczy i kulturowy ziemi lubuskiej. Działania te ukierunkowane są na:

– tworzenie przyjaznej środowisku działalności gospodarczej oraz kreowanie rynku na produkty proekologiczne,

[1] Cz. O s ę k o w s k i, H. S z c z e g ó ł a, *Pogranicze polsko-niemieckie w okresie transformacji (1989-1997)*, Zielona Góra 1999, s. 156.

– infrastrukturę ochrony środowiska, która przyczynia się do zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko różnego rodzaju zanieczyszczeń,

– inwestycje służące ograniczeniu wykorzystania zasobów przyrodniczych, na inwestycje energooszczędne, materiałooszczędne, wodooszczędne,

– nie mniej ważne przedsięwzięcia, tyczące się upowszechniania edukacji proekologicznej poprzez wymianę doświadczeń, organizację szkoleń oraz budowanie partnerstwa transgranicznego na rzecz ochrony środowiska[2].

Pozyskiwanie środków finansowych stało się koniecznością życiową dla naszego województwa. Zapóźnienia gospodarcze naszego regionu, zła sytuacja ekonomiczna dużej większości mieszkańców oraz wysokie bezrobocie powodują, że istniejące dysproporcje w stosunku do innych regionów UE (ale także i Polski) można i należy usuwać właśnie przy pomocy funduszy europejskich. Dynamiczny rozwój gospodarczy regionów Europy Środkowej wywiera niejako presję na samorządy nowo przyjętych państw Unii, by zacierały występujące różnice rozwojowe. Niezbędne jest tu określenie priorytetów oraz długofalowej strategii polityki regionalnej w modernizowaniu województwa lubuskiego przy pomocy funduszy europejskich. Uwarunkowania te, w powiązaniu z aktualnym stanem środowiska w województwie, są podstawą zdefiniowania wojewódzkich priorytetów w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych. Opracowano w tym celu dla województwa lubuskiego strategię ochrony środowiska do 2010 roku. Nadrzędnym założeniem tego programu jest *„Zrównoważony rozwój województwa, w którym ochrona środowiska ma znaczący wpływ na przyszły charakter regionu i równocześnie wspiera jego rozwój gospodarczy i społeczny”*[3].

Województwo lubuskie nie zalicza się do regionów wysoce zindustrializowanych. Główny udział w tworzeniu dochodu i miejsc pracy mają tu szeroko rozumiane usługi. W ich skład wchodzą usługi niematerialne, usługi finansowe i handel[4]. Zmusza to niejako jednostki gospodarcze regio-

[2] A. K a s s e n b e r g, B. W ó j c i k, *Wykorzystanie funduszy UE na rzecz wspierania zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska na szczeblu lokalnym*, Warszawa 2005 r., s. 5.

[3] Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2003–2010, Zarząd Województwa Lubuskiego, sierpień 2003, s. 14.

[4] W. S ł u g o c k i, *Lubuskie doświadczenia w wykorzystaniu funduszy Unii Europejskiej*, Zielona Góra 2004, s. 15.

nu do ukierunkowania swojej aktywności w obszar związany z turystką. Gospodarczo-społecznym bogactwem województwa jest duża lesistość, która stanowi 48,3% ogólnej powierzchni (podczas gdy średnia lesistość dla Polski wynosi 27,9%)[5]. Znacząca liczba malowniczo położonych jezior, urozmaicona rzeźba terenu wraz z dużą różnorodnością występującej fauny i flory sprawia, że odpowiednie wyeksponowanie i wykorzystanie potencjału przyrodniczego może stać się główną gałęzią dochodów mieszkańców województwa lubuskiego. Zachowanie wszelkich składników przyrody oraz pogodzenie rozwoju gospodarczego z przepisami ochrony środowiska wyznaczonymi nam przez Unię wpisują się niejako w specyfikę ziemi lubuskiej oraz potrzeby bytowo-społeczne mieszkańców. Wymienione cele mogą być realizowane w ramach przyznanych nam środków, które podzielone są na kilka programów operacyjnych. Wynegocjowane z Komisją Europejską zapisy wdrażane są w ramach Podstaw Wsparcia Wspólnoty (PWW). Znaczna ich większość realizowana jest za pośrednictwem Sektorowych Programów Operacyjnych (SPO) lub poprzez przygotowaną strategię w ramach prac nad Narodowym Planem Rozwoju na lata 2004–2006 (NPR)[6]. Do realizacji programów Unii Europejskiej niezbędne jest jednak pozyskane i zabezpieczenie własnych środków finansowych na realizację danego przedsięwzięcia. Mogą to być zarówno środki publiczne, jak również środki kapitału prywatnego. W tym miejscu warto zaznaczyć, że zabezpieczenie wkładu własnego jest jedną z głównych bolączek niektórych jednostek samorządowych i instytucji pozarządowych, eliminujących je z możliwości aplikacji. Często bowiem miało miejsce wycofanie się beneficjentów z realizacji projektów z powodu braku własnych środków finansowych. Jednakże działania wpisujące się w rewitalizację stref przyrodniczych miast i wsi są ważnymi instrumentami kreującymi społeczno-gospodarczy rozwój województwa lubuskiego. Także pozostałe jednostki przestrzenne, będące elementami krajobrazu kulturowego, wymagają od samorządów zwiększonego zainteresowania.

Kluczowym programem, dającym duże dofinansowanie w celu „zachowania zasady zrównoważonego rozwoju ochrony i poprawy stanu środowiska" jest Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR), który umożliwił w latach 2004-2006 wykonanie kilkudziesięciu projektów w naszym województwie. I tak w ramach priorytetu 1 tego programu (rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencji regionów) udało się zrealizować w mieście Szlichtyngowa pow. wschowski działanie 1.2, dotyczące budowy kanalizacji sanitarnej o łącznej kwocie pro-

[5]Studium możliwości rozwoju agroturystyki w Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr", pod red. R. Kozakiewicza, Zielona Góra 2000, s. 8–9.

[6]A. K a s s e n b e r g, B. W ó j c i k, *op. cit.*, s. 13.

jektu 2,2 mln zł. Jak uzasadniał wnioskodawca projektu, brak sieci kanalizacyjnej miał negatywny wpływ na jakość wód rzeki Odry i Baryczy oraz kanału Śląskiego i Rowu Krzyckiego. Zanieczyszczenie spowodowane było nielegalnym odprowadzaniem ścieków do gruntu z terenu miasta Szlichtyngowa i poszczególnych wsi gminy. Budowa objęła stworzenie sieci kanalizacyjnej o długości 10 019 m, dwóch przepompowni oraz wykonanie 252 przyłączy. Do kanalizacji sanitarnej przyłączono 367 gospodarstw, 10 obiektów użyteczności publicznej, 19 podmiotów gospodarczych. Realizacja projektu przyczyniła się do likwidacji nielegalne odprowadzanych ścieków, przez co zmniejszono zanieczyszczenie głównych rzek płynących przez teren gminy. Kolejną inwestycją, realizowaną obecnie z wykorzystaniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jest budowa kanalizacji sanitarnej w Drezdenku. Zastąpi ona bezodpływowe zbiorniki na ścieki, co w znaczny sposób poprawił stan środowiska naturalnego oraz polepszy czystości rzeki Noteci, Warty i Odry. Ukończenie projektu, którego koszt wynosi 3,93 mln zł., przewidziano na 31 grudnia 2006 r.

Dość dużą inwestycją, jak na warunki lokalne, jest budowa oczyszczalni ścieków (w pierwszej kolejności) dla miasta Zbąszynka i wsi Kosieczyn za całkowita sumę 12,6 mln zł. Do tej pory ścieki ze Zbąszynka i pobliskich wsi zrzucane były za miasto na teren tzw. lagun ściekowych, za co władze Zbąszynka od 1995 r. były karane finansowo. Zakończenie realizacji tej korzystnej dla środowiska inwestycji planowane jest na 15 grudnia 2006 r. Wnioskodawcy przewidują, że inwestycja przyczyni się do ochrony czystości wód podziemnych i gruntowych[7].

Następne z projektów, zrealizowanych tym razem w działaniu 3.1 ZPORR mają na uwadze ograniczenie zanieczyszczeń przedostających się do powietrza wód i gleby. W priorytecie 3 (rozwój lokalny) ZPORR, w działaniu 3.1 (obszary wiejskie) przeprowadzono następujące inwestycje:

- dla miejscowości Osiecznica w gminie Krosno Odrzańskie została stworzona sieć wodociągowa wraz z przyłączami i zbiornikiem retencyjnym za kwotę 702 tys. zł. Poprowadzona sieć wodociągowa znacznie polepszyła warunki dla rozwoju wsi oraz poprawiła warunki życia mieszkańców;

- pośredni wpływ na ochronę środowiska, ale mająca duże znaczenie dla poprawy komfortu życia mieszkańców była inwestycja dotycząca modernizacji obwodnicy centrum Gubina. W tym celu wyremontowano most dwuprzęsłowy w ciągu ul. Słowackiego, dzięki czemu zmniejszy-

[7]http:/www.zporr.lubuskie.pl

ły się zatory drogowe, co zarazem pozwoliło m.in. skrócić dojazd do polsko-niemieckiego przejścia granicznego;

- w miejscowości Sokola Dąbrowa w pow. międzyrzeckim wyremontowano stację uzdatniania wody (zwiększając jej wydajność do 210 m^3 na dobę) oraz zbudowano sieć wodociągową w Sokolej Dąbrowie, Osiecku i Pniewie. Przyznane pieniądze posłużyły wymianie przestarzałej sieci przesyłowo-rozdzielczej wykonanej z rur azbestowo- cementowych, których stan techniczno-eksploatacyjny był bardzo zły. Całkowity koszt projektu zamknął się kwotą 996 tys. zł.

W tym samym priorytecie ZPORR, lecz w działaniu 3.2 (obszary podlegający restrukturyzacji) wykonano budowę sieci kanalizacyjnej na osiedlu Łąkowa w Żaganiu na kwotę 956 tys. zł. Realizacja projektu uporządkowała gospodarkę ściekową na tym terenie, przyczyniając się do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej miasta.

Z podobnym projektem rzeczowym wystąpił Urząd Gminy w Lipinkach Łużyckich, który za kwotę 415 tys. zł. wybudował sieci wodociągowe z przyłączami w Brzostowej. Zastąpiono tym samym własne przydomowe urządzenia wodne[8].

To tylko jedne z wielu przykładów projektów realizowanych przez lubuskie samorządy w ramach ZPORR, które w sposób bezpośredni lub pośredni w mają wpływ na poprawę naszego środowiska naturalnego. Wnioskodawcy ubiegający się o dotację na rzecz ochrony i monitoringu środowiska nie tylko poprawiają warunki życia lokalnej społeczności, lecz również kształtują pozytywne zachowanie na występujące zagrożenia ekologiczne.

Kolejnym ważnym programem, wspierającą m.in. ochronę środowiska, jest Inicjatywa Wspólnotowa Interreg III. Głównym elementem różniącym go od programu ZPORR jest wspieranie współpracy przygranicznej i międzyregionalnej, zarówno na zewnętrznych, jak i wewnętrznych granicach Unii. W przypadku naszego województwa współpraca transgraniczna dotyczy Brandenburgii. Komponent A, który jest składową częścią Interregu III, kładzie duży nacisk na:

– rozwój wspólnego transgranicznego systemu ochrony środowiska,
– wykorzystanie zasobów ludzkich i materialnych w dziedzinie badań naukowych i edukacyjnych,
– stymulowanie przedsiębiorczości i rozwoju małych firm (w tym firm sektora turystycznego)[9].

[8] Materiały uzyskane dzięki życzliwości pracowników Urzędu Marszałkowskiego w Zielonej Górze.

[9] A. K a s s e n b e r g, B. W ó j c i k, *op. cit.*, s. 63.

Programowi Interreg III a przyświeca idea zrównoważonego rozwoju przede wszystkim poprzez działania zmierzające do zachowania potencjału przyrody (ochrona powietrza, wody i gleby). Tworzy alternatywne źródła dochodów dla mieszkańców wsi, wspierając rozwój agroturystyki i infrastruktury turystycznej. Wreszcie pozwala uzyskać środki dla instytucji naukowych czy wesprzeć działania z zakresu edukacji ekologicznej. Województwo lubuskie na realizację programu Interreg III a otrzymało 30,5 mln euro. W chwili obecnej z listy 52 wybranych projektów 45 zakontraktowano do realizacji w ramach programu Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III a w województwie lubuskim. W pierwszym kwartale 2006 r. wykonano 7 projektów z czego dwa dotyczyły działania 3.1, czyli ochrony środowiska naturalnego.

Projekt „Czysta rzeka", zrealizowany przez miasto Żagań za kwotę 104 tys zł. dotyczył budowy kanalizacji przy ul. Konopnickiej w Żaganiu. Brak tej infrastruktury powodował zanieczyszczenie ściekami pobliskich koryt rzek Czerna i Bóbr. Aspekt transgraniczności został realizowany poprzez ochronę wód pogranicza polsko-niemieckiego. Poprawa stanu środowiska w regionie przygranicznym powinna zaowocować zwiększeniem przyjeżdżających turystów, lubiących aktywnie korzystać ze szlaków wodnych. Zmianie powinien również ulec wizerunek niewystarczająco ekologicznego postępowania społeczności lokalnej w oczach niemieckich mieszkańców pogranicza.

Miasto Czerwieńsk, posiadające przestarzałą, nieekonomiczną, a co istotniejsze – nieekologiczną oczyszczalnię ścieków, wystąpił z projektem o jej przebudowę na stację zlewną ścieków dowożonych. Jak dotąd niewystarczająco oczyszczone ścieki ze starej oczyszczalni przedostawały się do kanału Zimny Potok, będącego dopływem Odry, degradując okoliczne środowisko. Również duże zasoby wód podziemnych, występujące na terenie gminy były na narażone na skażenie. Realizacje tego projektu, którego koszt wyniósł 443 tys. zł. całkowicie rozwiązał problem przenikania ścieków do pobliskich wód. Obecnie funkcjonująca oczyszczalnia korzystnie wpływa na walory krajobrazowo-przyrodnicze pradoliny Odry oraz zwiększa standard życia mieszkańców po obu stronach granicy.

Budowa ścieżki rowerowej od Marcinkowic do Osiecznicy wzdłuż drogi krajowej nr 29 w gminie Krosno Odrzańskie to nie tylko zapewnienie bezpieczeństwa ruchu rowerzystom na tym odcinku, ale kreowanie zdrowego sposobu spędzania wolnego czasu, połączonego z poznawaniem walorów turystycznych regionu krośnieńskiego. Być może ścieżka rowerowa wpisująca się w działanie 4.2 (agroturystyka i infrastruktura turystyczna) spowoduje, że mieszkańcy częściej będą przesiadać się z samochodów na rowery, co zmniejszy w okolicy zatrucie powietrza spalinami. Podobny projekt na kwotę 155 tys. zł. wykonało miasto Żary. Terenem projektu była ruchliwa ulica

wylotowa w kierunku Forst–Guben, nie posiadająca wydzielonego chodnika, gdzie ruch pieszy i rowerowy odbywał się po jezdni, stwarzając realne zagrożenie dla uczestników podróży. Zaprezentowane projekty zostały wykonane jako jedne z pierwszych. Już po krótkim czasie funkcjonowania wybudowanej infrastruktury dostrzegalne były pozytywne zmiany dla otoczenia. Przedstawione przykłady być może zachęcą w przyszłości pozostałe samorządy, gdyż na tym etapie przygotowane środki dla województwa lubuskiego zostały przeznaczone w 85% pod konkretne projekty.

Duże środki finansowe wciąż można uzyskać z programu SAPARD (Specjalny Przedakcesyjny Program na rzecz Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich).

SAPARD był programem działającym w okresie poprzedzającym nasze członkostwo w UE, wspierającym rozwój rolnictwa i regionów wiejskich. Nie oznacza to jednak że z momentem wstąpienia w struktury unijne SAPARD przestał istnieć. Program ten realizowany jest w formule n + 2, oznaczającej możliwość realizacji (czy rozliczenia) projektów, które pozostawiono do dyspozycji państwom kandydującym np. w 2000 r. jeszcze w dwóch kolejnych latach[10]. Ważnym działaniem (z 15 rodzajów działań), do którego samorządy województwa przywiązywały wagę, była poprawa infrastruktury technicznej w regionach wiejskich. Były to inwestycje z działania 3.2 programu SAPARD w stworzenie kanalizacji sanitarnej jak np. w miejscowości Wilkowo (gmina Świebodzin) na kwotę 3 639 mln zł., czy kanalizacja sanitarna wykonana w 2004 roku w Ośnie Lubuskim na kwotę 3 413 mln zł. W działaniu 3.1 programu SAPARD stworzono dla kilkudziesięciu miejscowości sieć wodociągową z przyłączami. W miejscowości Kołczyn (gm. Krzeszyce) budowa sieci kosztowała 1.005 mln zł. W miejscowości Swarzynice (gm. Trzebiechów) całkowity koszt sieci zamknął się kwotą 1 180 mln zł.

Programu Phare SSG (Spójność Społeczna i Gospodarcza) realizowany w czterech edycjach: 2000, 2001, 2002, 2003 r. miał na celu zmniejszanie opóźnień i nierównomierności rozwoju regionów poprzez m.in. rozwój infrastruktury, przy czym w województwie lubuskim były tylko rozdania: w 2002 i 2003 roku. W 2003 r. wnioskodawcą pod przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze (z uwzględnieniem ekologicznych rozwiązań) w ramach Phare SSG było miasto Nowa Sól, które nawiązało w tym celu współpracę z miastem Wschowa i miastem Kożuchów. Projekt, którego nazwa brzmiała „Lubuska sieć obszarów aktywności gospodarczej – miasta przyjazne inwestorom – II edycja" zrealizowano w postaci trzech podprojektów:

[10] J. R o w i ń s k i, *SAPARD – programowanie i realizacja*, Warszawa 2005, s. 7–8.

– Nowa Sól – przygotowanie terenów pod inwestycje, budowa sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i deszczowej;
– Kożuchów – przygotowanie terenów inwestycyjnych, uzbrojenie obszaru po byłym poligonie;
– Wschowa – uzbrojenie terenów przewidzianych pod działalność gospodarczą.

W IV kwartale 2005 r. zakończono roboty. Projekt przyczynił się do stworzenia nowych terenów pod aktywność gospodarczą, przy zachowaniu wszystkich norm technicznych przyjaznych środowisku.

Obecnie konstruowany jest budżet unijny na lata 2007–2013, który przyznaje większe środki pieniężne do wykorzystania przez Polskę oraz wprowadza dość istotne zmiany co do finansowania poszczególnych projektów. Być może mniej skomplikowany proces aplikacji środków unijnych przyczyni się do ich efektywniejszego wykorzystania, a zarazem przyczyni się do pogłębienia pozytywnego procesu wzajemnych korzyści płynących z międzyregionalnej współpracy województwa lubuskiego w ramach wspólnoty europejskiej.

Uzyskane doświadczenia odpowiednio zdyskontowane mogą stymulować dalsze procesy transformacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego. Jeśli dodamy do tego dobrze przygotowaną administrację samorządową wspartą merytoryczną wiedzą na temat pozyskiwania środków wspólnotowych plus większą inicjatywę społeczności lokalnej, to będziemy mogli w większym stopniu niwelować wciąż występujące problemy regionalne. Bo, jak pokazują niektóre z badań (badanie obejmujące lata 1999–2004 r.), województwo lubuskie zajęło w rankingu „sukcesu rozwojowego" czternastą pozycję w Polsce. O tak niskiej lokacie – jak podają autorzy badania – zadecydowało niewielkie tempo rozwoju gospodarczego, niska dynamika PKB, słaba poprawa warunków życia oraz brak znaczącego napływu kapitału zachodniego[11].

Dotychczasowa absorpcja środków przedakcesyjnych, funduszy strukturalnych i funduszy spójności w ochronę środowiska naturalnego miała jednak wpływ na zmniejszenie występujących różnić oraz z pewnością wzbogaciła krajobraz kulturowy województwa lubuskiego. Przedsięwzięcia powstrzymały dalszą degradację środowiska oraz przyczyniły się do uatrakcyjnienia oferty gospodarczej i turystycznej województwa. Dostrzegalne już zmiany czystości gleby, powietrza i wody sprawiają, że można powrócić do

[11] Badanie regionów przeprowadzone przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt. „Sukces rozwojowy polskich województw", Gdańsk 2006, s. 56.

Ryc. 1. Widok starego miasta i portu w Krośnie Odrzańskim
z prawego brzegu Odry.

koncepcji wykorzystania np. kanałów rzecznych jako miejsc wypoczynku i sportów wodnych. Miasta zlokalizowane przy rzekach mogłyby czerpać korzyści z turystyki rzecznej m.in poprzez odbudowę istniejących kiedyś sieci portów.

Ten proces już jest widoczny np. w Krośnie Odrzańskim, gdzie zbudowano port i bulwar portowy wraz z promenadą. (Ryc. 1)

Przymiarki do stworzenia portu rzecznego na Odrze wespół z zapleczem gospodarczo-gastronomicznym czynią również miasta Czerwieńsk i Nowa Sól.

Tak to ochrona krajobrazu przyrodniczego stworzyła warunki do kreowania krajobrazu kulturowego zgodnie z specyfiką regionu. Środki finansowe i pomoc prawna Unii Europejskiej powstrzymały dalszą degradację środowiska naturalnego, bezpośrednio wpływając na ukształtowanie krajobrazu kulturowego, dostosowanego do realiów społecznych i ekonomicznych województwa lubuskiego.